

УДК 658.14

О. С. Пилипенко,

аспірант, Національний університет біоресурсів та природокористування України

ОЦІНКА УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЇХ СТРАТЕГІЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

У статті розглянуто підходи щодо оцінки управлінського потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах їх стратегічної орієнтації.

This article provides the approaches to managing potential of agricultural enterprises during their strategic orientation.

Ключові слова: контроль, стратегічний розвиток, управлінський потенціал, цільова спрямованість, результативність.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Управління динамічним розвитком підприємств потребує формування результативної системи менеджменту, побудованої на вимогах комплексного і системного підходу, орієнтованих на забезпечення синергічного ефекту. Реалізація такої вимоги можлива за умов розвитку усіх складових організаційних формувань як системи. Важливим у системі є розвиток на збалансованій основі функцій управління.

Контрольні функції притаманні усім управлінським системам. Змінюються лише об'єкти контролю, критерії та показники, просторові й часові параметри, ретроспективні й перспективні характеристики.

Слід зазначити, що на цей час більшість господарюючих підприємницьких структур втрачають позиції на ринку через низький рівень здійснення контрольних функцій за факторами і процесами, які є основою забезпечення динамічного розвитку організаційних систем. Не одержує достатнього розвитку і аналітична функція. Все це вказує на актуальність теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У більшості наукових праць розкривається загальна теорія контролю та частково і нео-

днозначно в контексті контролінгу. Недостатньо розкрита методологія контролю за видами управління, стадіями розвитку систем та життєвими циклами організації, а також як системної цілісності.

Вивченню даної проблеми присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме: І. Ансоффа, О.Д. Гудзинського, Й.С. Завадського, Н.К. Казанцева, Г.Г. Кірейцева, М.М. Мартиненка, Г.В. Осовської, В.К. Савчука, Ф.І. Хміля, Г.М. Чорного та інших вчених.

МЕТА РОБОТИ

Метою цієї статті є дослідження організації контролю в управлінській діяльності щодо виявлення слабких сторін і можливостей для обґрунтування об'єктів посиленого контролю, а також виявлення особливостей контролю в управлінні стратегічним розвитком сільськогосподарських підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На основі осмислення теоретичних положень менеджменту та визначення цільової спрямованості контролю нами уточнено це поняття. Контроль слід розуміти як попереджувально-функціональну підсистему менеджменту, спрямовану на забезпечення реалізації

Таблиця 1. Оцінка респондентами доцільності й значимості діагностики та контролю запропонованих дій (кількість респондентів – 50)

Логічна дія (шифр)	Нормативна (взята за 1,0 коефіцієнта)	Групи підприємств за питомою вагою відповідно з коефіцієнтом значимості		
		слабкі підприємства, %	середні підприємства, %	економічно достатні підприємства, %
1	1,0	0,40	0,50	0,65
2	1,0	0,35	0,60	0,80
3	1,0	0,45	0,50	0,90
4	1,0	0,50	0,65	0,90
5	1,0	0,40	0,60	0,90
6	1,0	0,30	0,60	0,95
7	1,0	0,50	0,60	0,90

Розроблено на основі соціологічних досліджень.

Таблиця 2. Готовність менеджменту до ризику в господарствах Підгаєцького району Тернопільської області

Шифр господарства	Готовність до ризику відсутня	Готовність до тимчасових труднощів	Готовність до подолання труднощів та тимчасових невдач	Невдачі не змінять готовності
I			1	
II	1			
III	1			
IV			1	
V		1		
VI			1	

Розроблено на основі соціологічних досліджень.

стратегій розвитку підприємств шляхом здійснення відслідковувально-контрольних функцій за програмами, цілями, задачами, стандартами, управлінськими рішеннями, технологіями та процесами, менеджментом як системою, факторами зовнішнього і внутрішнього середовища, моделями та поведінкою організацій на стадіях проектування та функціонування.

Ми акцентуємо увагу на необхідності посилення контрольних функцій у процесі розробки концепцій та програм, обґрунтування стратегій розвитку підприємств у цілому та їх підсистем. Це повинно досягатися як шляхом посилення лінійно-організаційного і функціональ-

ського господарських підприємств і, як наслідок, значимість контрольної функції в менеджменті підсилюється різноманітністю і різновекторністю об'єктів контролю.

Для оцінки стану сформованості системи контролю в управлінні підприємствами нами обґрунтований методологічний підхід, яким передбачається проведення досліджень за такою схемою:

1) оцінка менеджменту та організації на предмет їх готовності, на наукових принципах, формувати результативну систему управління підприємством;

2) оцінка організації і менеджменту як системної цілісності на предмет визначення рівнів їх збалансованості й розвитку;

3) оцінка функціональних підсистем на предмет виявлення стану їх розвитку і адаптованості до сформованого "портфеля стратегій"; оцінка сформованого потенціалу підприємств;

4) оцінка стану розвитку функцій управління;

5) оцінка рівня обґрунтованості та ефективності

Таблиця 3. Групування сільськогосподарських підприємств Підгаєцького району Тернопільської області за рівнем сформованості потенціалу менеджменту

Групи сільськогосподарських підприємств за коефіцієнтами сформованого потенціалу менеджменту	Кількість господарств у групі	У середньому по групі господарств, коефіцієнт	Валова продукція на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	Грошові надходження на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.
До 0,48	8	0,43	138,62	156,87
0,47 – 0,70	20	0,55	225,55	217,15
По 0,70	6	0,74	325,66	297,83
В середньому	34	0,56	227,52	217,2

Розроблено за даними кореляційно-регресивних моделей

управлінських рішень;

6) оцінка результативності управління: конкурентоспроможністю, антикризовою діяльністю, результативністю, фінансовою стійкістю, стратегічним розвитком та ін.;

7) оцінка результативності системи контролю та ін.

Названа логічно побудована система дій є базовою складовою для визначення об'єктів контролю та оцінки його результативності як системної цілісності.

У процесі дослідження господарських структур встановлено, що в розрізі їх груп, залежно від рівня сформованості управлінської команди, по-різному сприймається значимість і доцільність здійснення запропонованих нами дій. Це підтверджується даними табл. 1.

Таким чином, у більшості підприємств підтверджується факт доцільності врахування названих факторів як об'єктів контролю в їх діагностиці та оцінки.

Однак, у реальній практиці названі потенційні об'єкти планування (організації) аналізу не виступають як об'єкти діагностики і контролю. Це зумовлено відсутністю економічних служб у багатьох підприємствах (в наших об'єктах дослідження 70%) та низьким рівнем кваліфікації спеціалістів економічного профілю і безпосередньо керівників підприємств (на 80%).

На запитання щодо пріоритетності функцій більшість керівників підприємств встановили такі вагові коефіцієнти: контроль — 0,30; планування — 0,20; організація — 0,40; регулювання — 0,05; аналіз — 0,05. Разом — 1,00.

Дані нашого дослідження свідчать про те, що в більшості підприємств система менеджменту як цілісність не сформована. Оперативна орієнтація в діяльності підприємств не є прогресивною і стратегічно

Таблиця 4. Зміна рівнів потенціалу менеджменту та рівнів результативності показників господарювання в досліджуваних господарствах Підгаєцького району (в коефіцієнтах)*

Групи господарств за рівнем сформованості потенціалу менеджменту	Відношення потенціалу 2-ої і 3-ої групи до 1-ої групи підприємств за рівнем потенціалу	Відношення валової продукції на 100 га с.-г. угідь 2-ої і 3-ої групи підприємств до 1-ої	Відношення грошових надходжень на 100 га с.-г. угідь 2-ої і 3-ої групи підприємств до 1-ої
I	1	1	1
II	1,27	1,63	1,38
III	1,72	2,54	1,90

Розроблено на основі табл. 3.

орієнтованою. Рівень готовності менеджменту до ризику, а також до ефективної праці в умовах нестабільної економіки — досить низький. Для підтвердження такого висновку нами проведені дослідження в шести сільськогосподарських підприємствах з різним рівнем їх економічного розвитку. Результати представлені в табл. 2.

Встановлено, що економічно сильні сільськогосподарські підприємства проявляють готовність до подолання труднощів та тимчасових невдач. Агресивність у повній готовності до ризику практично відсутня.

Великий розмах варіації наявний і в розвит-

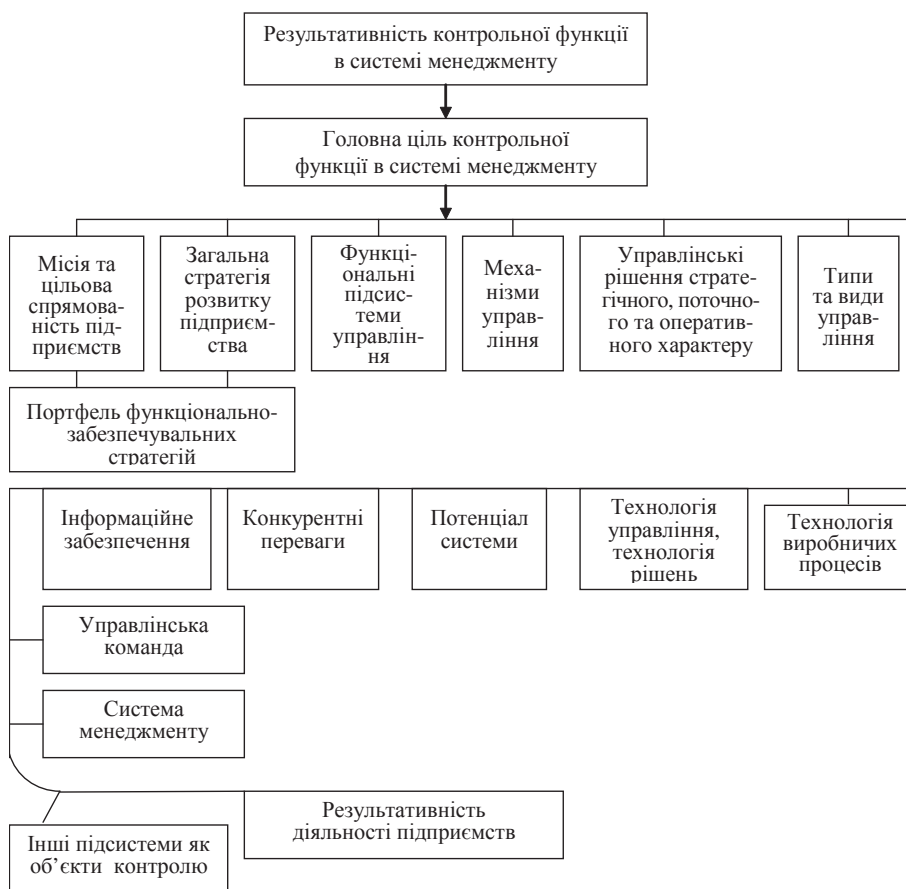

Рис. 1. Фрагментарна схема оцінки умов забезпечення результативності систему контролю

ку управлінського потенціалу. Він коливається в розрізі груп сільськогосподарських підприємств від 0,43 до 0,74 коефіцієнта. З підвищенням рівня розвитку управлінського потенціалу зростають виробничі й економічні показники, що підтверджується даними табл. 3.

Із зміною коефіцієнта рівня потенціалу від 1-ої до 3-ої групи підприємств у 1,72 рази виробництво валової продукції та грошових надходжень на 100 га сільськогосподарських угідь збільшується відповідно в 2,54 і 1,90 рази (табл. 4).

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що важливим об'єктом контролю, аналізу та оцінки повинні бути потенціал менеджменту та його складові, оскільки успішність діяльності підприємств значною мірою залежить від рівня його сформованості та адаптованості до стратегічних задач господарюючих структур.

ВИСНОВКИ

Однією із важливих проблем в теорії, методології і господарській практиці є організація оцінки результативності контролю як системної цілісності. Остання передбачає здійснення ряду технологічних етапів, а саме:

— розробка загальних методологічних підходів до формування результативної системи контролю;

— організаційне оформлення системи контролю як цілісності з чітким визначенням цільової спрямованості, об'єктів контролю, суб'єктів здійснення контрольних функцій;

— обґрунтування системи критеріїв та показників оцінки діяльності, технологій, процесів, реалізації управлінських рішень, рівня сформованості функціональних підсистем.

Концепція розвитку системи контролю повинна базуватися не лише на ідеально чистих можливих варіантах і безкризових стратегічно-поточних ситуацій, а і на можливостях реальної поточно-перспективної практики. В цих умовах об'єктом контролю повинні виступати управлінські аспекти в системі пріоритетних засобів управління на стадіях: передкризової, кризової, післякризової.

Оцінку результативності системи контролю доцільно здійснювати за такою схемою послідовних дій (рис. 1).

Таким чином, контроль як система забезпечує свою результативність через найбільш ефективні складові механізми діагностики та маркетингу, а також управлінський потенціал, збалансований з цільовою спрямованістю організації через системно-комплексний підходи в управлінні стратегічним розвитком господарюючих структур у системі антикризової діяль-

ності організацій та їх конкурентоспроможності.

Література:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / Ансофф И. [сокр. пер. с англ.; науч. ред. и авт. предисловия Л.И. Евенко]. — М.: Экономика, 1989. — 519 с.

2. Гудзинський О.Д. Економічна теорія та реалізація її положень у механізмах розвитку АПК / Гудзинський О.Д., Кірейцев Г.Г., Савчук В.К. // Економічна теорія. — 2005. — № 2. — С. 80—96.

3. Гудзинський О.Д. Менеджмент у системі агробізнесу / Гудзинський О.Д. — К.: Урожай, 1994. — 235 с.

4. Завадський Й.С. Менеджмент: MANAGEMENT / Завадський Й.С.; [Т. І. — Вид. 2-е. — К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1998. — 542 с.

5. Казанцев А.К. Менеджмент в підприємстві: учеб. пос. для студ. / Казанцев А.К. — М.: ИНФРА-М, 2003. — 229 с.

6. Мартиненко М.М. Стратегічний менеджмент: підручник / Мартиненко М.М., Ігнат'єва І.А. — К.: Каравела, 2006. — 320 с.

7. Осовська Г.В. Стратегічний менеджмент: навч. посібник / Осовська Г.В., Фіщук О.Л., Жалінська І.В. — К.: Кондор, 2003. — 196 с.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2010 р.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ІНВЕСТИЦІЇ

ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ 24 РАЗИ НА РІК

Через редакцію передплата проводиться з будь-якого місяця!

Передплатний індекс: 23892

Свідоцтво КВ № 12178-1062 ПР від 11. 01. 2007 року

www.investplan.com.ua

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з

ЕКОНОМІКИ

ЗАСНОВНИКИ:

- Рада по вивченню продуктивних сил України Національної академії наук України.
- ТОВ "ДКС Центр"

вул. Дорогожичська, 18, к. 29
(044) 458 10 73, 537 14 33, 223 26 28
e-mail: dks@kiev.rel.com
economy_2008@ukr.net